

Informácia o aktuálnom stave národnostného školstva

1. Úvod

Právo na vzdelávanie v materinskom jazyku je v Slovenskej republike zaručené ústavou a ďalšími zákonmi. Materinský jazyk národnostných menšín vo výchovnovzdelávacom procese podporuje zachovanie a rozvoj ich kultúrnej a národnostnej identity. Navyše, vzdelávanie v materinskom jazyku tiež zlepšuje študijné výsledky a akademický výkon žiakov. Vzdelávanie sa v materinskom jazyku je kľúčové najmä na základnej škole, aby sa predišlo medzerám vo vedomostiach a zvýšila sa rýchlosť učenia a porozumenia. Vyučovací jazyk a učebné osnovy môžu diskriminovať národnostné menšiny, preto si ochrana práv menšín vo vzdelávacom systéme vyžaduje osobitnú pozornosť a ide ruka v ruke s úsilím o budovanie inkluzívneho a kvalitného vzdelávania.

Slovenská republika (ďalej len „SR“) vplyvom jej historického vývoja patrí ku krajinám s pomerne pestrou národnostnou štruktúrou obyvateľstva. Právo vzdelávať sa a rozširovať a prijímať informácie v materinskom jazyku je zaručené občanom tvoriacim v Slovenskej republike národnostné menšiny alebo etnické skupiny čl. 34 Ústavy SR. Stratégia inkluzívneho vzdelávania SR prijatá v roku 2022 taktiež zohľadňuje potrebu prijateľnosti formy a obsahu vzdelávania pre všetkých s cieľom dosiahnuť potenciál učiacich sa. Musia sa „rešpektovať požiadavky kultúry, jazyka, špecifik osôb s postihnutím a príslušníkov ďalších skupín, ako aj individuálne potreby učiacich sa“. Národnostné zloženie obyvateľstva sa premieta do riešenia problematiky výchovno-vzdelávacieho procesu, v ktorom sa proporcionálne, v závislosti od špecifických charakteristík jednotlivých národností, uskutočňuje výchova a vzdelávanie detí a žiakov na základe slobodného rozhodnutia zákonného zástupcu v národnostných školách, národnostných triedach, v národnostných školských zariadeniach alebo v školách s vyučovacím jazykom slovenským. Na základe právnych predpisov je možné zriadiť okrem štátnych škôl aj súkromné alebo cirkevné školy s vyučovacím jazykom národností.

Rovnocennosť obsahu a rozsahu vedomostí žiakov v školách a školských zariadeniach, nezávisle od vyučovacieho jazyka, je zabezpečená prostredníctvom Štátneho vzdelávacieho programu pre jednotlivé stupne vzdelania (ďalej len „ŠVP“). Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „MŠVVaŠ SR“) schválilo s účinnosťou od 1. 9. 2022 konsolidované znenie štátnych vzdelávacích programov pre základné školy v ich aktuálne platnom znení v zmysle neskorších dodatkov vydaných do 18. 7. 2022. Konsolidované znenie je doplnené aj verziou so sledovaním zmien a je zverejnené na webovom sídle MŠVVaŠ SR.

Súčasťou konsolidovaného znenia sú rámcové učebné plány pre základné školy s vyučovacím jazykom slovenským, základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny. V jednotlivých prílohách sa nachádzajú všetky aktuálne platné vzdelávacie štandardy.

ŠVP reprezentuje prvú úroveň dvojúrovňového modelu vzdelávania. Je východiskovým dokumentom na prípravu školských vzdelávacích programov, ktoré predstavujú druhú úroveň dvojúrovňového modelu vzdelávania. Dvojúrovňovým modelom vzdelávania sa dáva priestor každej škole, aby prostredníctvom školského vzdelávacieho programu dotvorila svoj obsah vzdelávania podľa špecifických regionálnych a lokálnych podmienok a požiadaviek, ktoré vychádzajú z potrieb žiakov alebo rodičov. Súčasťou ŠVP sú príslušné Rámcové učebné plány podľa stupňov vzdelania pre školy s vyučovacím jazykom národnostných menšín a s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.

Ak si zákonní zástupcovia dieťaťa uplatnia právo na vzdelávanie jazyka národnostnej menšiny a túto výučbu školy/zriaďovateľ zavedú, je zo strany štátu naďalej zabezpečené normatívne financovanie podľa Nariadenia vlády č. 630/2008 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre školy a školské zariadenia. Normatív zohľadňuje personálnu a ekonomickú náročnosť výchovnovzdelávacieho procesu vyplývajúcu z príslušných štátnych vzdelávacích programov a rámcových učebných plánov. Mzdový normatív a normatív na výchovno-vzdelávací proces na žiaka školy s iným vyučovacím jazykom ako slovenským, okrem základnej školy, je 108 % zodpovedajúceho normatívu; základnej školy s iným vyučovacím jazykom ako slovenským je 113 % zodpovedajúceho normatívu a základnej školy, v ktorej sa žiak učí jazyk národnostnej menšiny, je 104 % zodpovedajúceho normatívu.

1 Programové vyhlásenie vlády

Programové vyhlásenie Vlády Slovenskej republiky („PPV“) z marca 2020 obsahuje časť vzťahujúcu sa na zámery v oblasti rozvoja národnostného školstva:

„V otázkach národnostného školstva kladie Vláda SR dôraz na posilnenie jeho kvality a odborného zázemia, na vytváranie rovnakých príležitostí pre všetkých žiakov s ohľadom na ich materinský jazyk. Pri zabezpečení týchto cieľov vláda podporí fungovanie škôl s vyučovacím jazykom národnostných menšín, ako aj škôl, kde prevláda národnostná menšina a kde je dopyt po škole s vyučovacím jazykom slovenským. Vláda SR definuje pojem národnostné školstvo v rámci legislatívy SR a zvýši podporu a rozvoj vzdelávania detí a žiakov patriacich k národnostným menšinám v ich materinskom jazyku. Vláda SR zabezpečí aktuálne a moderné učebnice a ďalšie učebné materiály na výučbu pre materské, základné a stredné školy s vyučovacím jazykom alebo s vyučovaním jazyka národnostných menšín s dôrazom na ich dostupnosť pre žiakov a školy. Vláda podporí pedagogických zamestnancov a školy vo využívaní digitálnych technológií v procese výučby, zabezpečí úpravy v metodike výučby slovenského jazyka na školách s vyučovacím jazykom alebo s vyučovaním jazyka národnostných menšín a rozvoj didaktiky slovenského jazyka ako druhého jazyka. Zároveň zabezpečí skvalitnenie odbornej prípravy, kontinuálneho vzdelávania a osobného rozvoja pedagógov a odborných zamestnancov vyučujúcich na školách s vyučovacím jazykom alebo s vyučovaním jazyka národnostných menšín s dôrazom na princípy inkluzívneho vzdelávania, interkultúrneho a interetnického dialógu, vrátane prípravy kvalifikovaných učiteľov maďarského, rómskeho a rusínskeho jazyka ako základného predpokladu pre zabezpečenie možnosti kontinuálneho vzdelávania v jazyku národnostných menšín. Zanalyzuje postavenie málotriednych škôl, ktoré prispievajú k zachovaniu menšinovej identity príslušníkov národnostných menšín.“

2 Právna základňa

Právnu základňu pre rozvoj národnostného školstva v Slovenskej republike predstavujú na vnútroštátnej úrovni predovšetkým Ústava SR, a to najmä článok 34; ďalej článok 7, ods. 5; článok 12; článok 33 a článok 42. Podrobnosti ustanovujú zákony, najmä Zákon č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov, Zákon č. 596/2003 o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, Zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení a iné zákony a vyhlášky, resp. vnútorné predpisy Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR.

2.1 Zákon č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov a jeho novelizácia

V roku 2021 MŠVVaŠ SR pripravilo novelizáciu školského zákona, súčasťou ktorého bola aj novelizácia zákona o štátnej správe v školstve a školskej samospráve. Novelizácia obsahuje niekoľko významných ustanovení, ktoré podporujú rozvoj národnostného školstva v zmysle PPV. Zákonom č. 415/2021 Z. z., prijatým Národnou radou SR v októbri, ktorým sa novelizoval školský zákon sa zavádza **definícia národnostného školstva**, ktorá v explicitnej podobe doteraz v zákone absentovala.

Definícia národnostného školstva je súborom ustanovení nachádzajúcich sa vo viacerých paragrafoch zákona, a to v **§§ 4, 6, 7 a 12**.

Podľa § 7:

- ad) národnostným školstvom [sú] národnostné školy, národnostné triedy, školy, v ktorých je najmenej jedna národnostná trieda, a národnostné školské zariadenia; **výchovno-vzdelávací proces v národnostnom školstve sa zameriava aj na zachovanie a rozvoj kultúrnej a jazykovej identity detí a žiakov patriacich k národnostným menšinám**,
- ae) národnostnou školou [je] škola, v ktorej sa najmenej v jednej triede celý výchovno-vzdelávací proces okrem vyučovania cudzích jazykov uskutočňuje v jazyku národnostnej menšiny, alebo škola, v ktorej sa vo všetkých triedach výchovno-vzdelávací proces uskutočňuje najmenej v dvoch vzdelávacích oblastiach v jazyku národnostnej menšiny,
- af) národnostnou triedou [je] trieda, v ktorej sa výchovno-vzdelávací proces v najmenej jednom vyučovacom predmete uskutočňuje v jazyku národnostnej menšiny,
- ag) národnostným školským zariadením [je] školské zariadenie, v ktorom sa výchovno-vzdelávací proces a odborné činnosti uskutočňujú v jazyku národnostnej menšiny.

Podľa § 12, ods. (5) pre deti a žiakov patriacich k národnostným menšinám sa výchova a vzdelávanie zaručuje v:

- a) národnostných školách,
- b) národnostných triedach,
- c) národnostných školských zariadeniach.

Ďalej, podľa § 4 písmeno b) jedným z cieľov výchovy a vzdelávania je:

„získať kompetencie v oblasti komunikačných schopností, využívania digitálnych technológií, komunikácie v štátnom jazyku, cudzom jazyku **a v národnostnej škole, národnostnej triede alebo v národnostnom školskom zariadení aj v jazyku národnostnej menšiny**“.

Ďalej, podľa § 6 odsek 4, Štátny vzdelávací program obsahuje okrem iných:

m) osobitosti výchovy a vzdelávania detí a žiakov v národnostných školách a národnostných triedach.

Ďalej, podľa § 8 odsek (5) štátny výchovný program a výchovný program školského zariadenia obsahuje okrem iných:

e) výchovný jazyk.

Ďalej, podľa § 11:

(2) V národnostných školách a národnostných školských zariadeniach sa **pedagogická dokumentácia školy vedie dvojjazyčne**, a to v štátnom jazyku a jazyku príslušnej národnostnej menšiny.

(4) Podrobnosti o pedagogickej dokumentácii a ďalšej dokumentácii a rozsah pedagogickej dokumentácie a ďalšej dokumentácie, ktorá sa vedie dvojjazyčne, ustanoví všeobecne záväzný právny predpis, ktorý vydá ministerstvo školstva.

Dňa 21. januára 2022 bola zverejnená **Vyhláška č. 21/2022 Z. z. Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky zo 17. januára 2022 o pedagogickej dokumentácii a ďalšej dokumentácii**, ktorej príloha stanovuje **rozsah pedagogickej dokumentácie a ďalšej dokumentácie, ktorá sa vedie dvojjazyčne**.

Ďalej, § 12, odsek (3) školského zákona stanovuje (zmena zvýraznená): „Detom a žiakom občanov patriacim k národnostným menšinám a etnickým skupinám sa zabezpečuje okrem práva na osvojenie si štátneho jazyka aj právo na výchovu a vzdelanie v jazyku príslušnej národnostnej menšiny za podmienok ustanovených týmto zákonom. Súčasťou výchovy a vzdelávania v základných školách a stredných školách s iným vyučovacím jazykom, ako je štátny jazyk, je aj povinný vyučovací predmet slovenský jazyk a literatúra v rozsahu vyučovania potrebného na jeho osvojenie **alebo vyučovací predmet slovenský jazyk a slovenská literatúra, ktorý sa vyučuje metódami a formami výchovy a vzdelávania ako cudzí jazyk.**“

Ďalej, podľa § 12, ods. (9) „**Vyučovací jazyk, v ktorom sa predmet vyučuje, je zároveň aj jazykom, v ktorom sa skúška a monitorovanie a hodnotenie kvality výchovy a vzdelávania vykonáva**, ak tento zákon neustanovuje inak.“

V tejto súvislosti je potrebné poznamenať, že vyučovanie predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra na školách s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny (t. j. de facto na školách s vyučovacím jazykom maďarským) aj doteraz bola možná využitím metód a foriem odlišných, ktoré sa používajú pri vyučovaní jazyka, ktorý je jazykom materinským. MŠVVaŠ vypracovalo a schválilo v roku 2018 Koncepciu vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v základných školách s vyučovacím jazykom maďarským. Bližšie informácie ku

Koncepcii a k metodickému modelu vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry sa nachádzajú v časti 4.3. tohto materiálu.

Ďalej, podľa § 13 školského zákona (zmeny zvýraznené)

(1) Edukačnou publikáciou je učebnica, učebný text a pracovný zošit.

(2) Na vzdelávanie v školách sa používajú edukačné publikácie schválené ministerstvom školstva a iné edukačné publikácie a edukačný softvér, ktoré nie sú schválené ministerstvom školstva a sú v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania. Na vyučovanie predmetu náboženstvo alebo náboženská výchova možno používať edukačné publikácie schválené štátom uznanou cirkvou alebo náboženskou spoločnosťou.

(3) V súlade s právom detí a žiakov patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na vzdelanie v ich materinskom jazyku podľa § 12 ods. 3 sa v edukačných publikáciách vydávaných v jazyku národnostnej menšiny uvádzajú geografické názvy takto:

a) geografické názvy, ktoré sú vžitá a zaužívané v jazyku národnostnej menšiny, sa uvádzajú dvojjazyčne, najskôr v jazyku príslušnej národnostnej menšiny a následne v zátvorke alebo za lomkou v štátnom jazyku, a to spôsobom, ktorý bol používaný v učebniciach schválených v rokoch 2002 až 2006,

b) kartografické diela sa uvádzajú v štátnom jazyku,

c) súhrnný prehľad geografických názvov sa uvedie na konci učebnice vo forme slovníka v jazyku národnostnej menšiny a v štátnom jazyku.

Znenie § 13, ods. (2) školského zákona umožňuje voľný výber edukačných publikácií schválených ministerstvom školstva zaradených do registra edukačných publikácií s vydanou doložkou zverejnených na ním určenom webovom sídle, ale aj edukačných publikácií, ktoré nie sú súčasťou registra, ale sú v súlade s princípmi výchovy a vzdelávania, pričom súlad posúdi ministerstvo. Vo vzťahu k národnostnému školstvu to znamená, že trh edukačných publikácií je v zásade otvorený pre odborníkov a autorov z radov národnostných menšín ako aj pre edukačné publikácie vydané v zahraničí, pokiaľ sú v súlade s princípmi a cieľmi vzdelávania definovaných v školskom zákone.

2.2 Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon v § 20, ods. (1) a (2) stanovuje:

(1) Školu možno zriadiť ako jednu právnickú osobu s viacerými organizačnými zložkami, ktorými je spojenie akejkoľvek kombinácie materskej školy, základnej školy, strednej školy alebo školského zariadenia. Organizačné zložky takto zriadenej spojenej školy nie sú právnické osoby.

(2) Na základe rozhodnutia zriaďovateľa alebo dohody zriaďovateľov sa môžu školy rôzneho druhu a typu a školské zariadenia spojiť do jednej právnickej osoby. Zriaďovateľom takto zriadenej spojenej školy je zriaďovateľ, na ktorom sa zriaďovatelia dohodnú. Organizačné zložky takto zriadenej spojenej školy nie sú právnické osoby.

Ďalej, § 20a stanovuje:

(1) Na základe dohody zriaďovateľov sa môžu **materské školy, základné školy, základné umelecké školy a školské zariadenia združiť do jednej právnickej osoby**. Zriaďovateľom združenia škôl a školských zariadení sú všetci zriaďovatelia spoločne.

(2) **Školy a školské zariadenia, ktoré sú združené v združení, zostávajú právnickými osobami.**

(3) Pri združení škôl alebo školských zariadení podľa odseku 1 zriaďovatelia vo vzájomnej dohode najmä

- a) určia zriaďovateľa, ktorý je splnomocnený na vykonávanie všetkých úkonov týkajúcich sa združenia škôl a školských zariadení,
- b) vymedzia vzájomné vzťahy vrátane finančného zabezpečenia výchovy a vzdelávania v jednotlivých školách a školských zariadeniach a majetkových vzťahov,
- c) určia organizačnú štruktúru združenia škôl a školských zariadení,
- d) upravia práva a povinnosti z pracovnoprávných vzťahov zamestnancov škôl a školských zariadení združených v združení,
- e) upravia postup pri obsadení funkcie štatutárneho orgánu združenia škôl a školských zariadení.

(4) Združeniu škôl a školských zariadení podľa odseku 1 nepredchádza ich vyradenie zo siete. Právnická osoba podľa odseku 1 sa zriaďuje po zaradení združenia škôl a školských zariadení do siete podľa § 18 ods. 9.“

Združenie materských škôl, základných škôl, základných umeleckých škôl a školských zariadení združených do jednej právnickej osoby sa označuje názvom „**Školský klaster**“ (§ 21, ods. (9))

Uvedené paragrafy 20 a 21 môžu byť potenciálnymi nástrojmi pre efektívnejšie fungovanie škôl s menším počtom žiakov resp. málotriedok a ich udržanie v sieti škôl, čo je významné z hľadiska realizácie práva na vzdelávanie sa v materinskom jazyku v etnicky zmiešaných oblastiach.

Podľa § 10 zákona **regionálny úrad, ktorý je orgánom miestnej štátnej správy v školstve „(1) ...zriaďuje a zrušuje podľa siete**

- a) materské školy, ak to vyžadujú osobitné podmienky,
- b) základné školy, ak to vyžadujú osobitné podmienky,
- c) stredné školy, ak to vyžadujú osobitné podmienky,
- d) materské školy pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
- e) základné školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
- f) stredné školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
- g) praktické školy,
- h) odborné učilištia,
- i) špeciálne výchovné zariadenia,
- j) školy, v ktorých sa výchova a vzdelávanie uskutočňujú v cudzom jazyku na základe medzinárodnej dohody,
- k) školský internát,
- l) centrá poradenstva a prevencie,
- m) špecializované centrá poradenstva a prevencie,

n) školské zariadenia, ktoré sú súčasťou školy alebo školského zariadenia uvedeného v písmenách a) až k).“

(2) Osobitnou podmienkou podľa odseku 1 písm. a) je, že obec nevytvorí podmienky na plnenie povinného predprimárneho vzdelávania, nemožno určiť spádovú materskú školu alebo iný dôvod hodný osobitného zreteľa.

(3) Osobitnou podmienkou podľa odseku 1 písm. b) je, že obec nezabezpečí plnenie povinnej školskej dochádzky podľa tohto zákona a nemožno určiť spoločný školský obvod (§ 8). V takýchto prípadoch žiak navštevuje základnú školu, ktorú zriadi regionálny úrad.

(4) Osobitnou podmienkou podľa odseku 1 písm. c) je, že samosprávny kraj nezabezpečí výchovu a vzdelávanie v študijnom alebo učebnom odbore s nedostatočným počtom absolventov pre potreby trhu práce alebo ide o školu alebo triedu, ktorá má vzniknúť na základe medzinárodnej zmluvy. V takom prípade strednú školu zriadi regionálny úrad.

Uvedené ustanovenia zákona sú všeobecne platné, a preto vytvárajú v prípade splnenia stanovených podmienok a preukázaných záujmov rodičov podmienky aj pre zriadenie národnostných škôl a zariadení v prípadoch, keď obce k tomu nevytvoria alebo nedokážu vytvoriť podmienky.

2.3 VYHLÁŠKA 202/2022 Z. z. Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky z 3. júna 2022, ktorou sa ustanovujú kritériá na určovanie najvyššieho počtu žiakov prvého ročníka stredných škôl

Podľa § 3 vyhlášky medzi určovacie kritériá stanovenia najvyššieho počtu žiakov prvého ročníka získaný zo vstupných kritérií pre účely pomerného rozdelenia medzi jednotlivé študijné odbory a jednotlivé učebné odbory v príslušných stredných školách patrí aj:

„d) zabezpečenie výchovy a vzdelávania v stredných školách v jazyku národnostnej menšiny vrátane stredných škôl, v ktorých sa vzdelávajú žiaci s trvalým pobytom na území iného samosprávneho kraja, ako je samosprávny kraj, v ktorom má sídlo príslušná stredná škola“.

Medzi ďalšie kritériá pre gymnázium, strednú odbornú školu, strednú športovú školu, školu umeleckého priemyslu a konzervatórium patrí podľa § 7 aj

a) zabezpečenie výchovy a vzdelávania žiakov v jazyku národnostnej menšiny.

3 Inštitucionálna podpora

V rámci organizačnej štruktúry Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu je zriadený odbor rozvoja národnostného školstva (ORNŠ). Odbor bol v rokoch 2016 a 2017 zaradený pôvodne do sekcie regionálneho školstva. Dňa 1. apríla 2018 bola zriadená sekcia národnostného a inkluzívneho vzdelávania a ORNŠ bol zaradený do tejto sekcie. Súčasťou sekcie bolo aj oddelenie prierezových tém. Dňom 1. mája 2021 došlo k ďalšej organizačnej zmene a vznikla sekcia národnostného a celoživotného vzdelávania, ktorého súčasťou sa stal odbor rozvoja národnostného školstva. Súčasťou organizačnej štruktúry je aj odbor inkluzívneho vzdelávania, ktorý sa významne venuje problematike rómskej inklúzie vo vzdelávaní. Tento odbor je v súčasnosti zaradený priamo pod štátneho tajomníka, ktorý má v pôsobnosti regionálne školstvo.

Sekcia národnostného a celoživotného vzdelávania má 14 systemizovaných miest zamestnancov štátnej služby a 1 systemizované miesto výkonu služby vo verejnom záujme. Odbor rozvoja národnostného školstva má 6 systemizovaných miest zamestnancov štátnej služby, z toho jedno miesto riaditeľa/riaditeľky odboru.

Pripravovanú kurikulárnu reformu v základných školách podporuje Odbor kurikula a inovácií vo vzdelávaní, ktorý má aj spolupracovníkov s odbornosťou v oblasti vzdelávania príslušníkov národnostných menšín. Podporu kurikulárnej reformy v regiónoch zabezpečujú subjekty vybrané na základe výzvy, s ktorými má ministerstvo podpísané zmluvy. Podporu zabezpečujú mentorské tímy, ktoré sú v okresoch s etnicky zmiešaným obyvateľstvom zostavené tak, aby boli pomerne zastúpení mentori/odborníci so znalosťou jazyka národnostnej menšiny používaného v národnostnom školstve v príslušnom regióne. (Napri. v mentorskom tíme pre okres Komárno musí byť z 10 členov tímu 6 členov so znalosťou maďarského jazyka.)

Dňom 1. júla 2022 bol zriadený Národný inštitút vzdelávania a mládeže (NIVaM), ktorý vznikol zlúčením piatich priamo riadených organizácií rezortu školstva – Metodicko-pedagogického centra (MPC), Štátneho pedagogického ústavu (ŠPÚ), Národného ústavu certifikovaných meraní v školstve (NÚCEM), Slovenského inštitútu mládeže – IUVENTA a Slovenskej pedagogickej knižnice (SPK). V rámci NIVaM-u vznikli dva veľké vecné odbory – Odbor podpory formálneho vzdelávania, ktorý prebral úlohy ŠPÚ, MPC a NÚCEM a odbor podpory neformálneho vzdelávania, ktorý prebral úlohy IUVENTY a SPK.

V rámci odboru formálneho vzdelávania NIVaM bolo zriadené oddelenie vzdelávania národnostných menšín, ktoré má v súčasnosti 14 spolupracovníkov. Spolupracovníkov zameraných na vzdelávanie príslušníkov národnostných menšín má aj oddelenie hodnotenia a monitorovania vzdelávania. NIVaM má 8 krajských pracovísk (v každom sídle kraja) a okrem toho má pracovisko v Komárne so 7 zamestnancami, ktoré je prierezovo zamerané na podporu národnostného školstva v regiónoch.

Regionálne úrady. Novelou zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon č. 271/2021 Z. z.) boli dňom 1. januára 2022 zriadené regionálne úrady ako orgány miestnej štátnej správy v školstve. Pôsobnosť okresných úradov v sídle kraja na úseku školstva, mládeže, telesnej kultúry a športu

podľa predpisov účinných do 31. decembra 2021 prešla na regionálny úrad v príslušnom územnom obvode. Výkon miestnej štátnej správy v školstve sa teda vrátil z pôsobnosti Ministerstva vnútra SR do pôsobnosti Ministerstva školstva, vedy, výskumu a školstva SR. Okrem pôsobnosti v oblasti zriaďovania a zrušenia škôl a školských zariadení, ktorá je popísaná v kapitole 2 tohto materiálu, regionálne úrady prebrali všetky dovtedajšie úlohy vyplývajúce z výkonu miestnej štátnej správy v školstve.

4 Štatistické informácie o vzdelávaní v jazykoch národnostných menšín

4.1 Materské školy

K 15. septembru 2022 bolo zaradených do siete škôl a školských zariadení SR spolu 3137 materských škôl (2 793 štátnych, 232 súkromných a 112 cirkevných), z toho 361 (11,06 %) s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny, a to konkrétne s jazykom bulharským, maďarským, nemeckým, rusínskym a ukrajinským.

Tabuľka č. 1: Počet materských škôl v SR podľa vyučovacieho jazyka národnostných menšín

Vyučovací jazyk	Počet materských škôl	Percentuálny podiel
bulharský	1	0,03 %
maďarský	278	8,96 %
nemecký	1	0,03 %
rusínsky	4	0,13 %
slovenský a maďarský	76	2,42 %
ukrajinský	1	0,03 %
SPOLU	361	11,06 %

Zdroj: CVTI SR

V sieti škôl a školských zariadení SR je zaradená aj 1 špeciálna materská škola s vyučovacím jazykom maďarským s počtom 24 detí.

4.2 Základné školy

V sieti škôl a školských zariadení k 15. septembru 2022 bolo celkovo zaradených 2 069 základných škôl, z toho 1 886 štátnych, 116 cirkevných a 67 súkromných s celkovým počtom 24 250 tried. V rámci siete základných škôl bolo k 15. septembru 2022 zriadených celkom 241 (11,65 %) základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským, nemeckým, rusínskym, ukrajinským, ruským a bulharským z celkového počtu základných škôl.

Tabuľka č. 2: Počet základných škôl v SR podľa vyučovacieho jazyka národnostných menšín

Vyučovací jazyk	Počet základných škôl	Percentuálny podiel
bulharský	1	0,05 %
maďarský	207	10,00 %
nemecký	2	0,10 %
rusínsky	2	0,10 %
slovenský a maďarský	27	1,30 %
ukrajinský	1	0,05 %
slovenský a ruský	1	0,05 %
SPOLU	241	11,65 %

Zdroj: CVTI SR

V sieti škôl a školských zariadení SR k 15. septembru 2022 bolo celkovo zaradených 243 špeciálnych základných škôl.

Tabuľka č. 3: Počet špeciálnych základných škôl v SR podľa vyučovacieho jazyka národnostných menšín

Vyučovací jazyk	Počet špeciálnych základných škôl	Percentuálny podiel
maďarský	8	3,37 %
slovenský a maďarský	13	5,48 %

Zdroj: CVTI SR

Tabuľka č. 4: Počet žiakov v základných školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín v období rokov 2016 – 2022

	maďarský	nemecký	ukrajinský	bulharský	rusínsky	ruský	spolu
2016	29 077	164	168	76	0	0	29 485
2017	29 236	157	171	84	53	6	29 584
2018	29 399	166	141	84	62	10	29 862
2019	29 264	168	148	83	60	25	29 748
2020	29 285	155	143	69	67	35	29 754
2021	29 276	174	148	68	81	58	29 805
2022	29 256	185	192	66	82	59	29 840

Zdroj: CVTI SR

Základné školy s vyučovacím jazykom maďarským navštevuje:

- v štátnych školách 27 651 žiakov, z toho 13 835 žiakov v ročníkoch 0–4 a 15 421 žiakov v ročníkoch 5-9;
- v cirkevných školách 1 605 žiakov.

Základné školy s vyučovacím jazykom nemeckým navštevuje:

- v štátnych školách 30 žiakov v ročníkoch 0-4;
- v súkromných školách 153 žiakov v ročníkoch 0-4.

Základné školy s vyučovacím jazykom bulharským navštevuje:

- v súkromných školách celkovo 66 žiakov, z toho 30 v ročníkoch 0-4 a 36 žiakov v ročníkoch 5-9.

Základné školy s vyučovacím jazykom rusínskym navštevuje:

- v štátnych školách celkovo 82 žiakov, z toho 32 žiakov v ročníkoch 0-4 a 50 žiakov v ročníkoch 5-9.

Základné školy s vyučovacím jazykom ukrajinským navštevuje:

- v štátnych školách celkovo 192 žiakov, z toho 82 žiakov v ročníkoch 0-4 a 107 žiakov v ročníkoch 5-9.

4.3 Stredné školy

K 15. septembru 2022 bolo v sieti škôl a školských zariadení zaradených celkom 442 vrátane škôl, ktoré majú len externú formu štúdia. Na dennú formu štúdia je 430 stredných odborných škôl (z toho 335 štátnych, 76 súkromných a 19 cirkevných). Z uvedeného počtu stredných odborných škôl bolo zriadených 38 stredných odborných škôl s vyučovacím jazykom národnostných menšín, z toho 26 s vyučovacím jazykom slovensko-maďarským a 12 s vyučovacím jazykom maďarským. Súčasne bolo v sieti škôl a školských zariadení zaradených 233 vrátane škôl, ktoré majú len externú formu štúdia. Na dennú formu štúdia je 232 gymnázií a stredných športových škôl (z toho 144 štátnych, 37 súkromných, 51 cirkevných). Z uvedeného počtu gymnázií je 26 gymnázií s vyučovacím jazykom národnostných menšín.

Tabuľka č. 5: Počet stredných odborných škôl v SR podľa vyučovacieho jazyka národnostných menšín

Vyučovací jazyk	Počet stredných odborných škôl	Percentuálny podiel
maďarský	12	2,83 %
slovenský a maďarský	26	5,90 %
SPOLU	38	8,73 %

Zdroj: CVTI SR

Príklady odborov v stredných odborných školách s vyučovacím jazykom maďarským: logistika, škola podnikania, učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo, potravinárstvo - potravinár – kvalitár, agropodnikanie – farmárstvo, agropodnikanie - chov koní a jazdectvo, agromechanizátor, opravár; manažment regionálneho cestovného ruchu, služby v cestovnom ruchu, stolár, staviteľstvo, stavebníctvo, murár, maliar, inštalatér, technické lýceum, záhradníctvo, autoopravár – mechanik, informačné a sieťové technológie, mechanik počítačových sietí, elektromechanik - silnoprádová technika, technické a informatické služby v strojárstve, technické a informatické služby v elektrotechnike, obchodné a informačné služby - medzinárodný obchod, obchod a podnikanie, kozmetička a vizážistka, podnikanie v remeslách a službách, vlasová kozmetika, kaderník, strojárstvo - výroba, montáž a oprava prístrojov, strojov; autoopravár – elektrikár, cukrár, cukrár kuchár, manažment hotelov a cestovných kancelárií, spoločné stravovanie, kaderník – vizážista, čašník, servírka, kuchár pracovník marketingu, kozmetik, agropodnikanie - poľnohospodársky manažment propagačné výtvarníctvo, propagačná grafika, tvorba vitrážového skla a smaltu, dizajn interiéru, umelecký smaltér, ochrana osôb a majetku, grafický dizajn, fotografický dizajn, dizajn interiéru, propagačné výtvarníctvo, stolár, záhradníctvo-sadovnícka a krajinárska tvorba, vinohradníctvo a ovocinárstvo-prevádzka, viazač - aranžér kvetín, podnikanie v remeslách a službách, montér suchých stavieb atď.

Tabuľka č. 6: Počet gymnázií v SR podľa vyučovacieho jazyka národnostných menšín

Vyučovací jazyk	Počet G + SŠŠ	Percentuálny podiel
maďarský	16	6,87 %
slovenský a maďarský	10	5,95 %
ukrajinský	1	0,43 %
bulharský	1	0,43 %
SPOLU	28	13,68 %

Zdroj: CVTI SR

5 Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov v oblasti vzdelávania (ďalej len „Charta“)

Vláda SR dňa 11. 11. 2020 prerokovala a uznesením č. 711/2020 schválila *Správu o priebehu a výsledkoch piateho kola monitorovania úrovne implementácie Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov v Slovenskej republike*, z ktorej pre rezort školstva vyplývajú úlohy. Predmetnú správu Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny uznesením č. 164 zo 04. 09. 2020 vzal na vedomie. Správa výboru expertov predložená Výboru ministrov Rady Európy je dostupná na stránke MŠVVaŠ SR. Link: <https://www.minedu.sk/32373-sk/sprava-o-priebehu-a-vysledkoch-piateho-kola-monitorovania-urovne-implementacie-europskej-charty-regionalnych-alebo-mensinovykh-jazykov-v-slovenskej-republike/>

Výber odporúčaní Výboru ministrov Rady Európy pre oblasť vzdelávania:

Bulharský jazyk str. 29

II. Ďalšie odporúčania

- Zabezpečiť vyučovanie dejín a kultúry, ktoré sa odrážajú v bulharčine.
- Poskytovať základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov vyučujúcich bulharčinu.

Chorvátsky jazyk str. 35

I. Odporúčania pre okamžité opatrenia

- Zabezpečiť vyučovanie chorvátčiny v pred predškolskom, základnom a stredoškolskom vzdelávaní ako neoddeliteľnú súčasť učebných osnov.

II. Ďalšie odporúčania

- Zabezpečiť vyučovanie dejín a kultúry, ktoré sa odrážajú v chorvátčine.
- Poskytovať základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov vyučujúcich chorvátčinu

Český jazyk str. 41

II. Ďalšie odporúčania

- V spolupráci s českými hovoriacimi zaviesť výučbu v češtine alebo češtiny v predškolskom, základnom, stredoškolskom a technickom a odbornom vzdelávaní.

Maďarský jazyk str. 53

I. Odporúčania pre okamžité opatrenia

- Zabezpečiť, aby bolo stredoškolské, technické a odborné vzdelávanie naďalej dostupné v maďarčine, vo všetkých oblastiach, kde sa tento jazyk používa.

II. Ďalšie odporúčania

- Zabezpečiť vyučovanie dejín a kultúry, ktoré sa odrážajú v maďarčine.

Nemecký jazyk str. 47

I. Odporúčania pre okamžité opatrenia

- Rozšíriť výučbu nemčiny ako jazyka menšiny na predškolskom a základnom stupni s cieľom pokryť všetky oblasti, kde je dostatočný počet nemecky hovoriacich.

II. Ďalšie odporúčania

- Vypracovať udržateľnú ponuku výučby nemčiny ako jazyka menšiny, ktorá zabezpečí kontinuitu medzi rôznymi úrovňami vzdelávania od predškolského po stredoškolské a technické a odborné vzdelávanie.
- Zabezpečiť vyučovanie dejín a kultúry, ktoré sa odrážajú v nemčine.
- Poskytovať základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov vyučujúcich nemčinu

Poľský jazyk str. 60

I. Odporúčania pre okamžité opatrenia

- Zaviesť vyučovanie poľštiny ako neoddeliteľnú súčasť učebných osnov v predškolskom, základnom, stredoškolskom, technickom a odbornom vzdelávaní v oblastiach identifikovaných v spolupráci s rečníkmi.

II. Ďalšie odporúčania

- Zabezpečiť vyučovanie dejín a kultúry, ktoré sa odrážajú v poľštine.
- Poskytovať základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov vyučujúcich poľštinu.

Rómsky jazyk str. 66

I. Odporúčania pre okamžité opatrenia

- V spolupráci s hovoriacimi rozšíriť výučbu rómčiny v predškolskom, základnom, stredoškolskom, technickom a odbornom vzdelávaní ako neoddeliteľnú súčasť učebných osnov.

II. Ďalšie odporúčania

- Poskytovať základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov vyučujúcich rómčinu.
- Zabezpečiť vyučovanie dejín a kultúry, ktoré sa odrážajú v rómčine.

Rusínsky jazyk str. 72

I. Odporúčania pre okamžité opatrenia

- Rozšíriť ponuku rusínčiny na predškolskej a primárnej úrovni a sprístupniť podstatnú časť vzdelávania v rusínčine v sekundárnom, technickom a odbornom vzdelávaní.

II. Ďalšie odporúčania

- Poskytovať základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov vyučujúcich v rusínčine.
- Zabezpečiť vyučovanie dejín a kultúry, ktoré sa odrážajú v rusínčine.

Ukrajinský jazyk str. 81

I. Odporúčania pre okamžité opatrenia

- Zvýšiť počet materských škôl a škôl, ktoré sprístupnia podstatnú časť predškolského, základného, stredoškolského a odborného vzdelávania v ukrajinskom jazyku.

II. Ďalšie odporúčania

- Zabezpečiť vyučovanie dejín a kultúry, ktoré sa odrážajú v ukrajínčine.
- Poskytovať základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov vyučujúcich ukrajínčinu.

6 Piaty posudok o Slovenskej republike - poradný výbor pre rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín

Poradný výbor pre *Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín* je nezávislým orgánom, ktorý pomáha Výboru ministrov Rady Európy hodnotiť primeranosť opatrení prijatých zmluvnými stranami Rámcového dohovoru s cieľom uviesť do platnosti v ňom uvedené zásady. Rámcový dohovor o ochrane národnostných menšín, ktorý prijal Výbor ministrov Rady Európy 10. novembra 1994 a nadobudol platnosť 1. februára 1998, stanovuje zásady, ktoré je potrebné dodržiavať, ako aj ciele, ktoré majú štáty dosiahnuť, s cieľom zabezpečiť ochranu národnostných menšín.

Rezolúcia CM/ResCMN(2022)8 o vykonávaní Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín Slovenskou republikou (prijaté Výborom ministrov 3. novembra 2022 na 1447. zasadnutí zástupcov ministrov) po preskúmaní piateho posudku poradného výboru o Slovenskej republike prijatého 2. februára 2022, prijala v súvislosti so Slovenskou republikou závery dostupné na stránke:

<https://www.coe.int/en/web/minorities/slovak-republic>

Vybrané odporúčania týkajúce sa vzdelávania národnostných menšín:

Odporúčanie pre okamžité opatrenia:

- Podporovať inkluzívne a kvalitné vzdelávanie rómskych detí; rozhodne a bez ďalšieho odkladu ukončiť školskú segregáciu a neprimerane vysoké testovanie a diagnostikovanie špeciálnych potrieb rómskych detí, aby sa zabránilo ich zaradovaniu do neštandardných programov a "špeciálnych škôl".

Ďalšie odporúčania:

- Rozvíjať interkultúrne vzdelávacie programy vo všetkých školách s prihliadnutím na príslušnú kultúrnu citlivosť, zohľadňovať viaceré perspektívy vo vyučovaní dejepisu a podporovať kritické myslenie s cieľom zvýšiť vedomosti všetkých žiakov a študentov o prínose národnostných menšín pre spoločnosť a znížiť výskyt negatívnych stereotypov. Učebnice a učebné materiály by sa mali včas aktualizovať a distribuovať a mala by sa zabezpečiť odborná príprava učiteľov, aby sa naplnil dopyt. Obsah učebných osnov týkajúcich sa interkultúrneho vzdelávania by sa mal navrhovať v spolupráci so zástupcami národnostných menšín.
- Prijatť opatrenia s cieľom ďalej zvýšiť predškolskú dochádzku rómskych detí a prípadne predĺžiť trvanie povinnej predškolskej dochádzky a ďalej znižovať ich absenciu v škole a predčasné ukončenie školskej dochádzky medzi základnou a strednou školou; vykonať hĺbkovú štúdiu vnútorných aj vonkajších príčin týchto javov, do ktorej by boli úzko zapojené deti, rodičia a asistenti učiteľov, ako aj všetky príslušné orgány na úrovni štátu a obcí s cieľom upraviť vzdelávacie politiky a opatrenia.
- Rozšíriť ponuku vzdelávania v jazykoch národnostných menšín, najmä v rusínskom a ukrajinskom jazyku v oblastiach obývaných týmito menšinami, a zabezpečiť miestnu kontinuitu od predškolského až po stredoškolské vzdelávanie; a v spolupráci so zástupcami

rómskej menšiny preskúmať spôsoby zvýšenia záujmu a následného rozšírenia ponuky vyučovania rómčiny v hlavnom prúde predškolského, základného a stredoškolského vzdelávania.

7 Priebežné plnenie odporúčaní a ochrana práv príslušníkov národnostných menšín vo vzdelávaní

MŠVVaŠ SR v predmetnej informácii nadväzuje na dokument „Správa o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za obdobie rokov 2019 – 2020“ a dopĺňa informácie o implementovaných štandardoch a realizovaných aktivitách, dotáciách a projektoch v roku 2022, ktoré potvrdzujú priebežné plnenie odporúčaní Charty, rámcového dohovoru, programových vyhlásení Vlády SR, a celkovo ochrany práv národnostných menšín vo vzdelávacom procese.

7.1 Vzdelávacie štandardy pre vyučovanie bulharského, českého, chorvátskeho a poľského jazyka a literatúry

MŠVVaŠ SR schválilo 7. septembra 2022 k štátnemu vzdelávaciemu programu pre primárne vzdelávanie – 1. stupeň základnej školy **vzdelávacie štandardy pre vyučovanie bulharského, českého, chorvátskeho a poľského jazyka a literatúry**, ktoré boli vypracované na základe záväzkov SR k Európskej charte regionálnych alebo menšinových jazykov.

Uvedené dokumenty sú zverejnené na webovom sídle MŠVVaŠ SR: <https://www.minedu.sk/vzdelavacie-standardy-pre-vyuucovanie-bulharskeho-ceskeho-chorvatskeho-a-polskeho-jazyka-a-literatury/>

7.2 Vzdelávanie rómskej menšiny

7.2.1 Projekty Národného inštitútu vzdelávania a mládeže

Národný inštitút vzdelávania a mládeže (NIVaM) dlhodobo a systémovo podporuje vzdelávanie rómskej minority (od predprimárneho až po vyššie stredné vzdelávanie) a spolupodieľa sa na vytváraní kvalitných predpokladov pre uplatňovanie práv detí vzdelávať sa vo svojom materinskom (rómskom) jazyku.

Cieľom projektu **„Inovatívne vzdelávanie učiteľov s cieľom zvýšiť ich interkultúrne kompetencie vo vzdelávacom procese rómskych žiakov“** alebo **„Spolu s Rómami dosiahneme viac“** napríklad je prostredníctvom vypracovania učebných materiálov so zameraním na rómsky jazyk, kultúru a históriu, odborných publikácií a metodík podporiť interkultúrne a inkluzívne vzdelávanie v školách so žiakmi z rómskych komunít a zvýšiť odborné kompetencie pedagogických zamestnancov a odborných pracovníkov, manažmentu škôl v oblasti využívania rómskeho jazyka, začleňovania informácií o rómskej histórii a kultúre do vyučovacieho procesu. V rámci projektu sa počas školského roka 2021/2022 realizovalo na troch základných školách pilotné overovanie učebných textov k čítankám, ktoré sú pripravované v rómskom a slovenskom jazyku. Počas projektu bolo zatiaľ vyškolených 60 riadiacich pracovníkov v rámci školenia manažmentu škôl, 10 učiteľov a učiteľiek absolvovalo prípravu na štátnu jazykovú skúšku z rómskeho jazyka, v rámci akadémie bolo vyškolených 30 pracovníkov a v spolupráci s nórsym projektovým partnerom Európskym Wergeland Centrom sa vyškolilo 10 multiplikátorov v oblasti ľudských práv a demokratického občianstva. Vzdelávací tréning s názvom „Interkultúrne vzdelávať v školách so žiakmi z rómskych komunít“, ktorého pokračovanie sa spustí už v priebehu novembra tohto roku, doteraz úspešne

absolvovalo 34 učiteľov a učiteľiek materských, základných a stredných škôl (viac informácií o tomto projekte v časti 4.6).

NIVaM zabezpečil preklad elektronickej publikácie IHRA *Recommendations for teaching and learning about the holocaust* z anglického originálu do slovenského jazyka (Odporúčania pre výchovu a vzdelávanie o holokauste). Ide o metodický návod pre pedagógov, ako efektívne pristúpiť k náročnej tematike/problematike holokaustu tak, aby to bolo pre žiakov prínosné a aby boli naplnené súvisiace výchovné a vzdelávacie ciele. Link: [Metodická príručka pre výučbu a vzdelávanie v holokauste - ŠPÚ \(statpedu.sk\)](https://www.statpedu.sk/sk/o-organizacii/projekty/erasmus/)

Na nižšie uvedených internetových odkazov je možné nájsť bližšie informácie k projektom, ktoré Štátny pedagogický ústav realizoval za posledných 5 rokov:

<https://www.spolu-together-jekhetane.sk/sk>

<https://www.statpedu.sk/sk/o-organizacii/projekty/on-line-vzdelavanie-oblastiach-romskeho-jazyka-romskej-kultury/>

<https://www.statpedu.sk/sk/o-organizacii/projekty/erasmus/>

<https://www.statpedu.sk/sk/o-organizacii/projekty/spolu-romami-dosiahneme-viac/>

7.2.2 Projekt „ROMANI/PLURILINGUAL POLICY EXPERIMENTATION - Inklúzia rómskych detí vo vzdelávaní – plurilingválny prístup“

MŠVVaŠ SR realizuje pilotný projekt spolu s Radou Európy. Realizovať sa bude v období rokov 2022 – 2025. Do projektu sú zapojené školy z 3 krajín Európskej únie: Slovensko, Slovinsko a Grécko. Do projektu bude zapojených zhruba 1000 rómskych žiakov. Rómsky jazyk bude vyučovaný pedagógmi, ktorí budú odborne zaškolení prostredníctvom školení a workshopov pod gesciou Rady Európy. Cieľom pilotného projektu je vytvárať príležitosti na rozvoj povedomia rómskych i nerómskych žiakov o rómskom jazyku, kultúre a histórii. Na Slovensku sa do pilotného overovania zapojili štyri základné školy, ktoré budú svoje aktivity realizovať v niekoľkých triedach.

Pilotné overovanie bude mať dosah na:

- účinnejšiu inklúziu rómskych žiakov v primárnom veku v zúčastnených školách;
- významnú inováciu vo výučbe rómskeho jazyka, histórie a kultúry pre rómskych aj nerómskych žiakov;
- budovanie sietí škôl v zúčastnených krajinách a medzi nimi s cieľom položiť základy ďalšieho rozvoja.

Výsledky pilotného overovania:

- pre zúčastnených rómskych žiakov – skúsenosť s inkluzívnym vzdelávaním, v ktorom hrá kľúčovú úlohu rómsky jazyk;
- pre zúčastnených nerómskych žiakov – skúsenosť s rómskym jazykom, históriou a kultúrou;
- profesijný rozvoj zúčastnených učiteľov;

- pre všetkých účastníkov pilotného overovania – pochopenie praxe viacjazyčného vzdelávania a jej prínosu k inklúzii a k sociálnej súdržnosti;
- nové spôsoby začlenenia rómskeho jazyka do každodenného diskurzu v škole, v triede aj mimo nej.

Pilotné overovanie všeobecnejšie prispeje k pochopeniu spôsobov, akými by sa koncept viacjazyčného a interkultúrneho vzdelávania Rady Európy mohol premietnuť do praxe v triede s cieľom zabezpečiť inkluzívne vzdelávanie žiakov z jazykových menšín.

7.2.3 Projekt „INSCHOOL: Inkluzívne školy pre rómske deti“

Spoločný projekt Európskej Únie a Rady Európy. Zameriava sa na podporu sociálneho začleňovania Rómov prostredníctvom podpory inkluzívnych vzdelávacích politík a praxe v Bulharsku, v Českej republike, v Maďarsku, v Rumunsku, v Slovenskej republike a v Spojenom Kráľovstve. Projekt INSCHOOL sa začal v roku 2017 a plán skončenia je rok 2027.

Podpora je realizovaná: vytváraním podporných mechanizmov a poskytnutím zdrojov pre pilotné inkluzívne školy, podporou učiteľov pri rozvíjaní praxe inkluzívneho vzdelávania, odstraňovaním konkrétnych bariér pre znevýhodnené skupiny prostredníctvom legislatívnych zmien v krajinách, kde sa projekt implementuje, zvyšovaním povedomia o výhodách inkluzívneho vzdelávania u širokej verejnosti, ako aj tvorcov politík. Projekt INSCHOOL zavádza do škôl metodológiu, ktorá vychádza z „*Indexu inklúzie: sprievodca pre rozvoj školy vychádzajúci z inkluzívnych hodnôt*“ autorov T. Bootha a M. Ainscowa (2016). V prvých dvoch cykloch riešenia projektu sa pracovalo so školami, kým v treťom cykle riešenia projektu, t. j. od augusta 2022 je vytvorená národná pracovná skupina, ktorá v úzkej spolupráci s ministerstvami školstva sa v každej krajine zameriava na medzery a rozpory medzi existujúcimi politikami a praxou na školách a poskytuje pomoc pri ich odstraňovaní. Týmto spôsobom sa snaží o prenos inkluzívnej praxe zo vzdelávania do inkluzívnych politík na celoštátnej úrovni.

V dňoch 26.-27. 10. 2022 sa konalo prvé študijné medzinárodné stretnutie expertov inkluzívneho vzdelávania v Štrasburgu pod názvom „*EURÓPSKE NORMY A NÁSTROJE KVALITY A INKLUZÍVNEHO VZDELÁVANIA*“ za účasti zástupcov MŠVVaŠ SR. Cieľom stretnutia bolo predstaviť Európsky dohovor o ľudských právach, ako aj existujúcu a najdôležitejšiu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva v oblasti prístupu rómskych detí k vzdelávaniu a desegregácie.

7.2.4 Podpora poskytovania ranej starostlivosti

Výzva „*Podpora poskytovania ranej starostlivosti a ranej intervencie deťom vo veku 0 až 6 rokov, najmä z marginalizovaných rómskych komunít a z prostredia generačnej chudoby*“ reaguje na Komponent 6: Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania Plánu obnovy a odolnosti (POO) SR. Hlavným cieľom komponentu je znížiť podiel žiakov, ktorí nedosahujú ani základnú úroveň zručností, znížiť socioekonomický vplyv na vzdelávacie výsledky žiakov a podporiť rovnosť príležitostí vo vzdelávaní. Medzi ďalšie ciele patrí zvýšenie podielu detí v predškolskom veku, ktoré sa zúčastňujú na predprimárnom vzdelávaní, zníženie miery

predčasného ukončovania školskej dochádzky so špeciálnym zameraním na zdravotne a sociálne znevýhodnené deti, prispôsobenie vzdelávania individuálnym potrebám každého dieťaťa a zníženie miery preradovania znevýhodnených detí z hlavného vzdelávacieho prúdu do špeciálneho školstva. Reformy a investície v tomto komponente sú v súlade s Dohovorom OSN o právach osôb zo zdravotným postihnutím a Chartou základných práv EÚ.

Bariéry v prostredí marginalizovaných rómskych komunít (ďalej ako „MRK“) vrátane slabšieho povedomia o prínosoch predprimárneho vzdelávania, ako aj horšej pripravenosti detí vyrastajúcich v prostredí generačnej chudoby na vzdelávanie vo formálnom prostredí je jedným z kľúčových faktorov ovplyvňujúcich neskoršie vzdelávacie výsledky žiakov. Pre naplnenie cieľa zvýšenia miery zapojenia detí zo sociálne znevýhodneného prostredia do predprimárneho vzdelávania sa vytvorila *Grantová schéma pre mimovládne organizácie a ďalšie subjekty na podporu poskytovania ranej starostlivosti a ranej intervencie deťom vo veku 0 až 6 rokov, najmä z prostredia MRK a z prostredia generačnej chudoby*.

Cieľom výzvy je podpora ranej starostlivosti v MRK a v prostredí generačnej chudoby, ktoré by prácou s rodinami v domácom prostredí pomáhali prekonávať existujúce bariéry, rozvíjali kognitívne a motorické zručnosti detí, pripravovali ich na vstup do formálneho predprimárneho vzdelávania a robili osvetu o jeho prínosoch medzi rodičmi. Asistenti ranej starostlivosti budú vyškolené ženy priamo zo znevýhodneného prostredia navštevujúce domácnosti rodín alebo komunitné centrá, kde sa s deťmi a ich rodičmi či opatrovníkmi budú venovať:

- aktivitám zacieleným na podporu zdravého kognitívneho, sociálneho a psychomotorického vývinu detí,
- aktivitám smerujúcim k lepšej pripravenosti detí na predprimárne vzdelávanie a povinnú školskú dochádzku, a
- poradenstvu pre rodičov či opatrovníkov a gravidné ženy zamerané na rozvíjanie rodičovských kompetencií a vzdelávanie k ranej starostlivosti.

Výzva bude vyhlásená pre mimovládne organizácie, nadácie a obce do konca roka 2022 a projekty môžu byť realizované od 2023 až do konca 2026.

Ďalšie aktivity

MŠVVaŠ SR ďalej aktívne spolupracuje na akčnom pláne Ministerstva kultúry SR „Vízia rozvoja rómskej kultúry, jazyka a podpory identity na roky 2022 – 2024“.

7.3 Výchova a vzdelávanie žiakov a žiačok patriacich k maďarskej národnostnej menšine

Cieľom národného projektu Edukačný proces vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským, ktorý bol predĺžený do 31. decembra 2021, bolo zvýšiť kvalitu vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským a sledovať realizáciu inovovaného Štátneho vzdelávacieho programu. Jednou z hlavných úloh projektu bolo vypracovanie Koncepcie vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským, ktorá vychádza z didaktiky vyučovacieho predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra

a reflektuje na Spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky a na požiadavky z pedagogickej praxe a súčasne zahŕňa aj najnovšie poznatky z oblasti vyučovania cudzích jazykov, vyučovacích jazykov a materinských jazykov u nás aj v zahraničí.

Metodický model vyučovania SJSL v školách s vyučovacím jazykom maďarským vychádza z Koncepcie vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v základných školách s vyučovacím jazykom maďarským na roky 2018 – 2021 schválenej MŠVVaŠ SR.

Metodické modely sú vypracované pre všetky ročníky, t. j. 1.-9. ročník, základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským (ďalej len „s VJM“) na pomoc učiteľom slovenského jazyka a slovenskej literatúry na prvom aj druhom stupni základnej školy s VJM, metodikom, pedagogickým zamestnancom a študentom primárneho vzdelávania pedagogických fakúlt a pedagogickým zamestnancom a študentom akademického predmetu slovenský jazyk a literatúra. Publikácie, ktoré boli výstupom z aktivity č. 2.3 a 2.4 národného projektu, boli vydané a financované z prostriedkov vyššie uvedeného národného projektu.

Publikácie „Metodický model vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským“ boli distribuované do každej školy s VJM a sú aj zverejnené na metodickom portáli MŠVVaŠ SR a NIVaM: Koncepcia vyučovania SJSL v ZŠ s VJM - ŠPÚ (statpedu.sk)

MŠVVaŠ SR a Pracovisko Národného inštitútu vzdelávania a mládeže (ďalej len „NIVaM“) v Komárne v spolupráci so ZMPS zorganizovalo online vzdelávania so zameraním na metodiku vyučovania predmetu *Slovenský jazyk a slovenská literatúra*. Uvedené vzdelávanie sa uskutočnilo pod záštitou MŠVVaŠ SR s cieľom zvyšovania kvality vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským. Tieto vzdelávania sa uskutočnili v dvoch termínoch a zúčastnilo sa na nich 36 učiteľov zo škôl s VJM.

Pracovisko Komárno od septembra 2022 intenzívne realizuje vzdelávania učiteľov zo základných škôl s VJM v oblasti kurikulárnej reformy, ako je aj partnerom škôl pri aktualizáčnych vzdelávaniach v tejto oblasti. Na pracovisku sa naďalej vykonáva atestačný proces učiteľov.

V oblasti metodiky vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry sa naďalej realizujú vzdelávania pre prvý stupeň, ako aj druhý stupeň ZŠ. Pracovisko Komárno v spolupráci s MŠVVaŠ SR koordinuje aj tvorbu didaktických pomôcok pre základné školy s VJM pod názvom SLOVENČINAK, ktoré sú dostupné zatiaľ len pre 5. ročník ZŠ s VJM na <https://wiki.iedu.sk/resources/browser/2-stupen-1>, ale postupne bude zverejnený digitálny edukačný obsah aj pre materské školy a ďalšie ročníky ZŠ s VJM.

K rozvoju online foriem výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach s vyučovacím jazykom maďarským prispievajú aj videá stvárnajúce literárne diela a divadelné hry, ktoré sú určené na výučbu na hodinách maďarského jazyka a literatúry na území so zvýšeným zastúpením obyvateľov Slovenska maďarskej národnosti s názvom „Literárna prechádzka – Irodalmi cirkáló“. Cca. 45-minútové videá v prevedení Jókaiho divadla v Komárne, ktoré je možné využiť pri vyučovaní maďarského jazyka a literatúry v školách s

vyučovacím jazykom maďarským dištančnou formou, alebo na spestrenie vyučovacích hodín maďarského jazyka a literatúry. Videá sú zverejnené taktiež na portáli [Viki \(iedu.sk\)](https://www.viki.sk/) v časti EDU TV -národnostné školstvo.

7.4 Vzdelávacie štandardy pre vyučovacie predmety vlastiveda a hudobná výuka v národnostných školách

MŠVVaŠ SR schválilo dňa 28. 10. 2021 pod číslom 2021/11733:21-C1630 Dodatok č. 10 k štátnemu vzdelávaciemu programu pre sekundárne vzdelávanie – 2. stupeň základnej školy ***Dodatok k vzdelávaciemu štandardu pre vyučovacie predmety dejepis a hudobná výchova v školách s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny – 2. stupeň základnej školy a Vzdelávací štandard z dejepisu pre 2. stupeň základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským s účinnosťou od 1. septembra 2022.*** - Dodatok č. 10 dopĺňa vzdelávacie štandardy pre nižšie stredné vzdelanie.

Výučba dejepisu na školách s vyučovacím jazykom maďarským je špecifická v tom, že žiaci navštevujúci tieto školy, ich rodičia aj učitelia majú silnú väzbu na maďarské kultúrne zázemie. Významnú časť svojej identity čerpajú prirodzeným spôsobom z maďarského jazyka a kultúrneho dedičstva, vrátane poznania historických udalostí, javov, osobností a procesov dejín maďarského národa. Žiaci si prostredníctvom dejepisu postupne osvojujú kultúru spoločenskej komunikácie a demokratické spôsoby svojho konania. Poznávanie dejín maďarského národa v kontexte poznávania dejín slovenského národa a ostatných národnostných a sociálnych skupín je preto pre žiakov na školách s vyučovacím jazykom maďarským jedným z kľúčových prvkov, ktorý kultivuje ich historické vedomie a umožňuje realizáciu ich ústavného práva na zachovanie a rozvoj kultúrnej a jazykovej identity.

Vzdelávací štandard z dejepisu pre gymnázium so štvorročným vzdelávacím programom s vyučovacím jazykom maďarským, ktorý bol vypracovaný NIVaM, v čase zasielania týchto informácií ÚSVNM je vo schvaľovacom procese MŠVVaŠ SR. Sekcia národnostného a celoživotného vzdelávania oceňuje kvalitnú prácu členov a členiek komisie i pracovníkov a pracovníčok NIVaM-u.

7.5 Rozvojové projekty a dotácie

7.5.1 Podpora výučby materinského jazyka národnostnej menšiny – rozvojový projekt

MŠVVaŠ SR vyhlásilo výzvu na predloženie žiadostí o poskytnutie finančných prostriedkov na rozvojový projekt **„Podpora výučby materinského jazyka národnostnej menšiny 2022“**. Žiadosť boli oprávnení podať zriaďovatelia základných a stredných škôl s národnostnými triedami (školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny) alebo s vyučovacím jazykom slovenským, elektronicky prostredníctvom riaditeľov uvedených škôl do 15. novembra 2022. Výzva slúži ako **počiatočné riešenie podpory výučby chorvátskeho, poľského, rusínskeho, rómskeho, ukrajinského, nemeckého alebo bulharského jazyka** s realizáciou projektov od 01. 11. 2022 do 28. 02. 2023. Link: <https://www.minedu.sk/vyhlasenie-vyzvy-podpora-vyucby-materinskeho-jazyka-narodnostnej-mensiny-2022/>

Do konečného termínu podávania žiadostí bolo ministerstvu doručených 15 žiadostí, ale sú medzi nimi aj neoprávnení žiadatelia, v čase prípravy a zasielania tejto správy prebieha kontrola žiadostí z hľadiska formálneho a finančného, následne oprávnené, úplné a žiadosti, ktoré spĺňajú kritériá uvedené vo výzve bude posudzovať komisia vymenovaná ministrom školstva.

7.5.2 Podpora regionálnej a multikultúrnej výchovy žiakov patriacich k národnostným menšinám – rozvojový projekt

Rozvojový projekt *Podpora regionálnej a multikultúrnej výchovy žiakov patriacich k národnostným menšinám* sa vyhlasuje od roku 2016. Cieľom výzvy v roku 2022 je podporiť rozvoj multikultúrneho a regionálneho vzdelávania v národnostných školách a národnostných triedach (školy s vyučovacím jazykom národnostných menšín a s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny). Oprávnení žiadatelia, t. j. zriaďovatelia národnostných základných, špeciálnych základných a stredných škôl a národnostných tried (ZŠ, ŠZŠ a SŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny) zaradené do siete škôl a školských zariadení SR, mali možnosť na podávanie žiadostí elektronicky prostredníctvom riaditeľov uvedených škôl do 15. novembra 2022. Do projektov sa zapájajú národnostné školy a národnostné triedy s realizáciou projektu od 01. 11. 2022 do 28. 02. 2023.

Prioritnými oblasťami podpory sú aktivity formujúce vzťah k histórii, kultúre, tradíciám; historické fakty vlastného regiónu zamerané na spolužitie národnostných menšín, aktivity prispievajúce k spolunažívaniu detí rôznych národnostných menšín a majority, aktivity zamerané na podporu národnostnej identity, spoznávanie a zachovanie tradičnej kultúry s dôrazom na ich miestny a regionálny charakter (hudobné, tanečné, divadelné, výtvarné ako aj remeselnícke aktivity). Výzva a bližšie informácie na <https://www.minedu.sk/vyzva-na-predloženie-ziadosti-o-poskytnutie-financnych-prostriedkov-na-rozvojovy-projekt-podpora-regionálnej-a-multikultúrnej-výchovy-žiakov-patriacich-k-národnostným-menšinám-2022/>

Do konečného termínu podávania žiadostí bolo ministerstvu doručených 99 žiadostí, v čase prípravy a zasielania tejto správy prebieha kontrola žiadostí z hľadiska formálneho a finančného, následne vyhodnotenie žiadostí, ktoré spĺňajú kritériá uvedené vo výzve uskutoční komisia. Podrobnosti o zložení a rozhodovaní komisie, organizácie práce a postupe komisie pri vyhodnocovaní rozvojových projektov upravuje štatút, schválený ministrom školstva, vedy, výskumu a športu SR.

7.5.3 Výzva „Letná škola 2022“

Letné školy mohli organizovať všetky základné školy, špeciálne základné školy, špeciálne výchovné zariadenia, spojené školy, ktoré majú organizačnú zložku základnej školy, ktoré sú zaradené v Sieti škôl a školských zariadení počas celých letných prázdnin v tzv. plných týždňoch t. j. od 11. 07. 2022 do 26. 08. 2022. Jeden cyklus trval nepretržite **2 týždne – 10 pracovných dní**, čomu boli prispôsobené aj finančné prostriedky, ktoré škola dostane. Hlavným cieľom Letných škôl 2022 bola podpora škôl pri ich organizácii aktivít na vyrovnanie rozdielov vo vedomostiach, zručnostiach a spôsobilostiach žiakov, vrátane žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a na integráciu žiakov prichádzajúcich z Ukrajiny. Do činnosti

Letnej školy 2022 sa mohli v podporených školách zapojiť tak, ako v predchádzajúcich rokoch aj dobrovoľníci, neziskový sektor, komunitné centrá, prípadne aj matky ukrajinských detí. Link: <https://www.minedu.sk/vyzva-letna-skola-2022-vyhodnotenie/>

7.5.4 Modernejšia škola - inovatívne prístupy priestorových riešení a výučby v základných a stredných školách - dotácia

Ministerstvo vyhlásilo výzvu na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie so zameraním na inovatívne prístupy priestorových riešení a výučby v základných a stredných školách. Cieľom je inovovať prístupy k výučbe a implementovať ich do praxe napríklad zmenou tvarov školských lavíc, ktoré môžu byť prispôsobené na potreby konkrétneho školského predmetu, zmenou usporiadania tried, ktorá zároveň úzko súvisí so zmenami v prístupe k výučbe a so vzdelávaním učiteľov. Jej cieľom je podpora prechodu od klasickej „frontálnej výučby“ k inovatívnym metódam výučby, ktoré podporujú aktívne zapojenie sa žiaka do výučby, tímovú prácu, skupinové riešenie problémov či diskusiu. Výzva sa realizuje v základných a stredných školách. Po kontrole žiadostí a posúdení jednotlivých kritérií ministerstvo podporilo aj základné školy s vyučovacím jazykom maďarským v počte osem, súkromnú odbornú školu s vyučovacím jazykom maďarským a gymnázium s vyučovacím jazykom maďarským. Link: <https://www.minedu.sk/vyhodnotenie-modernejšia-skola/>

7.5.5 Spolu múdrejší 3 a Spolu úspešnejší 2 – rozvojový projekt

Cieľom rozvojového projektu „Spolu múdrejší“ je podporiť tie školy, vrátane škôl s vyučovacím jazykom národnostných menšín, ktoré prostredníctvom kvalitného a dostupného doučovania svojich žiakov, ohrozených školským neúspechom, resp. s nedostatočným dištančným vzdelávaním, vytvárajú podmienky na zlepšovanie ich vedomostí a zručností v stanovenom rozsahu. Dobechnúť zameškané či zlepšiť vedomosti a zručnosti žiakov mimo vyučovania – aj to bolo cieľom pokračovania programu doučovania pre základné školy „Spolu múdrejší 3“ a pre stredné školy „Spolu úspešnejší 2“ na mesiace január až jún 2022. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR v rámci Plánu obnovy a odolnosti SR vyhlásilo tieto výzvy, na ktoré vyčlenilo 6 475 600 EUR. Podrobnejšie <https://www.minedu.sk/31906-sk/vyzva-spolu-mudrejsi-2-vyhodnotenie/> a <https://www.minedu.sk/spolu-mudrejsi-3/>

7.5.6 Predškola II – rozvojový projekt

Cieľom výzvy bolo vybavenie novovzniknutých tried a dočasných priestorov určených pre poskytovanie predprimárneho vzdelávania nevyhnutným interiérovým vybavením, učebnými pomôckami a didaktickými hračkami na rozvíjanie celostného osobnostného rozvoja detí. V rámci tejto výzvy bolo podporených spolu 183 materských škôl vrátane 12 materských škôl s vyučovacím jazykom maďarským. Podrobnejšie <https://www.minedu.sk/vyzva-predskolaci-ii-vyhodnotenie/>

7.6 Iné aktivity vo vzťahu k národnostným menšinám

7.6.1 Zabezpečenie edukačných publikácií

MŠVVaŠ SR schválilo Smernicu č. 33/2020 o didaktických prostriedkoch, ktorou sa upravuje postup MŠVVaŠ SR a priamo riadených organizácií pri výbere a posudzovaní didaktických prostriedkov. Predmetná smernica sa týka aj didaktických prostriedkov vydávaných pre potreby vzdelávania v jazykoch národnostných menšín. Smernica pod č. 5/2021 bola aktualizovaná okrem iného aj o schvaľovacie protokoly (odporúčacie protokoly) pre preklad didaktického prostriedku, ktorý sa vydáva na základe posúdenia odbornosti prekladu zo slovenského jazyka do jazyka príslušnej národnostnej menšiny. V nadväznosti na novelu zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov ministerstvo schválilo novú smernicu č. 1/2022 o edukačných publikáciách, ktorá rovnako obsahuje povinnosť predkladať na posúdenie preklad edukačnej publikácie do jazyka národnostnej menšiny na účel vydania doložky.

V roku 2020 nastala zmena v zabezpečovaní didaktických prostriedkov z centrálneho nákupu ministerstvom na poskytnutie finančných prostriedkov školám. Jedným z hlavných dosiahnutých cieľov je otvorenie trhu s učebnicami, ktoré dlhodobo požadovali školy, učitelia aj odborníci. Poskytnuté finančné prostriedky pre školy sú poskytnuté aj na nákup dostupných schválených didaktických prostriedkov pre vyučovací jazyk národnostných menšín. V roku 2020 MŠVVaŠ SR do učebníc, pracovných zošitov a učebných textov investovalo 16 miliónov EUR, v roku 2021 ďalších 14 miliónov EUR a v roku 2022 v sume 11,5 miliónov EUR zo štátneho rozpočtu a 7, 6 miliónov EUE z prostriedkov mechanizmu Plánu obnovy a odolnosti SR.

7.6.2 Projekt „Inovatívne vzdelávanie učiteľov s cieľom zvýšiť ich interkultúrne kompetencie vo vzdelávacom procese rómskych žiakov“

NIVaM pokračuje v realizácii projektu „Inovatívne vzdelávanie učiteľov s cieľom zvýšiť ich interkultúrne kompetencie vo vzdelávacom procese rómskych žiakov“ ako hlavný prijímateľom projektu, známejší pod názvom „Spolu s Rómami dosiahneme viac“. Hlavným cieľom projektu je systémová podpora zavedenia vyučovania rómskeho jazyka a literatúry na všetkých stupňoch vzdelávania v rámci školského vzdelávacieho programu škôl so žiakmi z rómskych komunít a podpora interkultúrneho vzdelávania. Projekt je plánovaný na 36 mesiacov. Predpokladaný termín ukončenia projektu je máj 2023. Projekt je financovaný z Nórskeho grantu a zo štátneho rozpočtu SR. Bližšie informácie <https://www.statpedu.sk/sk/o-organizacii/projekty/spolu-romami-dosiahneme-viac/>

V rámci realizácie projektu sa pracovalo na koncipovaní obsahu rómsko-slovenskej čítanky pre 3. a 4. ročník ZŠ, obsahu učebnice pre rómsky jazyk (jazyková úroveň – mierne pokročilý) – návrh štruktúry, príprava textov na účely spracovania oboch čítaniek a pracovných zošitov. Pripravili podklady k metodike pre *Dejepisnú čítanku – pátrame po minulosti Rómov*. Pripravili aj podklady k inovatívne vzdelávaciemu programu pre školský manažment a inovatívne vzdelávacie tréningy pre pedagogických zamestnancov.

Prijali viac ako 40 pedagogických zamestnancov a odborníkov v oblasti vzdelávania žiakov z rómskych komunít na vzdelávací tréning s názvom *Interkultúrne vzdelávať v školách so žiakmi z rómskych komunít*. Tréning bol určený pre učiteľov a učiteľky materských škôl, základných a stredných škôl. Cieľom vzdelávania je zdokonaľiť kľúčové profesijné kompetencie účastníkov vzdelávacieho tréningu v oblastiach: a) Rómsky jazyk (komunikačná úroveň A1 – pre začiatníkov), b) Rómska kultúra a rómska história, c) Interkultúrna výchova, d) Inovatívne vzdelávacie metódy. Vyškoliť 60 riadiacich pracovníkov v rámci školenia manažmentu škôl. Cieľom vzdelávania bolo oboznámiť účastníkov s príkladmi dobrej praxe v oblasti implementácie rómskeho jazyka a rómskej kultúry v školskom vzdelávacom programe, prostredníctvom toho podporovať interkultúrne výchovu a zohľadňovať jazykovú odlišnosť žiakov z marginalizovaných rómskych komunít. Obsah inovatívneho vzdelávania bol zameraný na:

- Možnosti vyučovania rómskeho jazyka v ZŠ a SŠ,
- Možnosti používania rómskeho jazyka vo vyučovacom procese v ZŠ a SŠ,
- Spolupráca s rómskou komunitou – rodina, škola,
- Inovatívne vzdelávacie metódy a didaktické prístupy,
- Podpora interkultúrnej výchovy,
- Príklady dobrej praxe.

Vyškoliť 10 pedagógov a pedagogičky na prípravu na štátnu jazykovú skúšku z rómskeho jazyka. Cieľom vzdelávania bolo zvýšiť profesijné kompetencie pedagógov, ktoré im umožnia kvalifikovane používať rómsky jazyk v rôznych oblastiach práce s rómskymi komunitami, samostatne tvoriť učebné zdroje v rómskom jazyku, realizovať aplikovaný pedagogický výskum so zameraním na rómsky jazyk, a ktoré im pomôžu kvalitne vyučovať rómsky jazyk v základných a stredných školách.

V spolupráci s projektovým partnerom Európskym Wergeland Centrom vyškoliť 10 *multiplikátorov v oblasti ľudských práv a demokratického občianstva*. Školenie bolo určené odborníkom formálneho aj neformálneho vzdelávania v danej oblasti. Jeho cieľom bolo rozvíjať ich profesijné kompetencie a poskytnúť im podporu pri budovaní inkluzívneho a demokratického školského prostredia, v ktorom sa budú všetci žiaci a členovia školskej komunity cítiť vítaní a rešpektovaní, s osobitým zameraním na začleňovanie rómskych žiakov. Školenie bolo založené na prístupoch Rady Európy a to v oblasti demokratického občianstva, ľudských práv a interkultúrnej výchovy a vzdelávania.

Spolupracujú s piatimi základnými školami a piatimi strednými školami, ktoré realizovali na svojich školách akčné plány v školskom roku 2021/2022 v rámci Slovenskej akadémie: *„Demokratické a inkluzívne školské prostredie pre všetkých“*. Hlavné zameranie a ciele Slovenskej akadémie:

- rozvíjať profesijné kompetencie učiteľov a vedúcich pracovníkov škôl s cieľom presadzovať a uplatňovať inkluzívne princípy v školskom prostredí;
- podporiť školy v zavádzaní zmien v kľúčových oblastiach školského života, ako sú vyučovanie a učenie sa, riadenie či spolupráca s komunitou;

- oboznámiť účastníkov s najnovšími prístupmi a nástrojmi Rady Európy v oblasti výchovy a vzdelávania k ľudským právam a demokratickému občianstvu vrátane Referenčného rámca kompetencií pre demokratickú kultúru a podporovať ich využitie vo vzdelávacej praxi;
- podporiť partnerstvo a spoluprácu medzi školami a ostatnými aktérmi.

V termíne od 06. – 10. 06. 2022 zrealizovali v spolupráci s projektovým partnerom Európskym Wergeland Centrom *vzdelávací tréning pre pedagogických zamestnancov*, výskumných a riadiacich pracovníkov v Oslo (30 účastníkov). Ciele tréningu boli nasledovné:

- Zlepšiť kompetencie učiteľov a ďalších pedagogických zamestnancov v súvislosti s diverzitou v triede a v škole.
- Oboznámiť účastníkov s najnovšími prístupmi a metódami vo výchove a vzdelávaní k ľudským právam a demokratickému občianstvu, podporiť ich využívanie vo vzdelávacej praxi vrátane Referenčného rámca kompetencií pre demokratickú kultúru Rady Európy.
- Zvýšiť povedomie a ďalej rozvíjať zručnosti, ako vytvárať priestor pre všetkých, v rámci ktorého sa rozvíja rešpektujúci dialóg, kritické myslenie a rešpektovanie odlišností.
- Podporiť účastníkov pri uplatňovaní vyučovacích stratégií a nástrojov podporujúcich inkluzívne a demokratické vzdelávacie prostredie v triede a v škole na základe celoškolského prístupu.
- Posilniť sebadôveru pri uplatňovaní interaktívnych metód a metód zameraných na žiaka.

Predstaviť príležitosť na výmenu osvedčených postupov v tejto oblasti medzi Nórskom a Slovenskom.

Záver

Výchova a vzdelávanie detí a žiakov patriacich k národnostným menšinám je založené na dvoch základných podmienkach, aby bolo úspešné. Na jednej strane je vytvorenie podmienok zo strany štátu, na druhej strane uplatnenie práv na vzdelávanie v materinskom jazyku národnostnej menšiny. Nosnou časťou rozvoja a rozšírenia národnostného školstva je v prvom rade aktívna spolupráca so zástupcami príslušných národnostných menšín.